ROLUL IMPLICĂRII CIVICE ÎN CONSOLIDAREA REZILIENȚEI SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA[1]

THE ROLE OF CIVIC INVOLVEMENT IN CONSOLIDATING SOCIAL RESILIENCE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU:316.42:342.57:303.22(478)
https://doi.org/10.53783/mtrmt2025.13

Ion MOCANU, *doctor în sociologie,*
Institutul de Cercetări Juridice Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: mocanu.i@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6423-0567

Angela STAVER, *cercetător științific,*
Institutul de Cercetări Juridice Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: angela.staver@gmail.com
ORCID: 0009-0009-5826-6681

Summary

This article examines the role of civic engagement in strengthening social resilience in the Republic of Moldova, drawing on quantitative data from a survey of 1,173 respondents. Analyzing participation in five types of community activities—in-person community meetings, cultural/social events, charity initiatives, religious volunteering, and activities organized by NGOs, community leaders, or parent associations—the study reveals generally low levels of involvement, with cultural events showing the highest participation and NGO-led activities the lowest. Key findings highlight disparities by gender (women more active), age (youth more engaged in cultural activities), residence (rural areas outperforming urban), region, education, ethnicity, and socioeconomic status. These patterns underscore how civic engagement fosters social solidarity and adaptability amid economic, social, and geopolitical challenges, while inequalities and urban disengagement limit overall resilience. Grounded in sociological frameworks, the article concludes with policy recommendations to enhance participation through inclusive initiatives, education, and reduced socioeconomic barriers.

Keywords: *civic engagement, social resilience, community participation, social capital, socioeconomic disparities.*

---

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice,** realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

Introducere

Implicarea civică și reziliența socială reprezintă concepte fundamentale în sociologia contemporană, care, în contexte de tranziție, precum cel al Republicii Moldova, capătă o relevanță aparte. Implicarea civică este definită ca ansamblul acțiunilor individuale și colective prin care cetățenii participă activ la viața comunității, fie prin activități formale (întruniri, voluntariat), fie informale (evenimente culturale, caritate). Acest concept, include dimensiuni precum cetățenia și activismul civic, care contribuie la consolidarea solidarității și încrederii sociale [1]. Reziliența socială, conform sociologului Ungar, reprezintă capacitatea comunităților de a face față, a se adapta și a se reconstrui în fața adversităților, prin mobilizarea resurselor individuale, colective și instituționale [2]. Din punct de vedere metodologic, analiza implicării civice și a rezilienței sociale necesită o abordare interdisciplinară, integrând teorii sociologice, indicatori cantitativi și perspective contextuale. Capitalul social, conceptualizat de Robert Putnam [3], servește ca fundament teoretic, subliniind rolul rețelelor sociale și al încrederii în generarea coeziunii comunitare. Teoria sistemelor sociale, utilizată de van Breda, oferă un cadru pentru înțelegerea rezilienței ca un proces dinamic, influențat de interacțiunile dintre agenți și structuri [4]. În plus, perspectiva intersecțională, așa cum este propusă de Curran și Randall, oferă un cadru teoretic pentru analizarea modului în care factorii precum genul, vârsta, educația și etnia influențează implicarea indivizilor în activități civice și sociale, evidențiind interdependența dintre identitățile multiple și experiențele de participare civică [5].

Studiul de față se bazează pe o analiză cantitativă a datelor colectate dintr-un eșantion de 1173 de respondenți din Republica Moldova, structurat pe categorii socio-demografice (gen, vârstă, mediu de reședință, regiune, educație, etnie, statut economic). Datele, obținute prin chestionare standardizate, evaluează frecvența participării la cinci tipuri de activități civice: întruniri comunitare, evenimente culturale, caritate, voluntariat religios și activități organizate de asociații obștești, lideri comunitari, /asociații de părinți. Această abordare permite o evaluare multidimensională a implicării civice, conform modelului propus de K. Sherrieb, care integrează indicatori sociali și economici pentru a măsura reziliența comunitară [6]. Inspirându-ne din modelele lui Berkes și Ross [7] și Lima [8], care subliniază rolul participării de jos în sus în guvernanța locală, acest vom explora în acest articol modul în care implicarea civică poate reduce vulnerabilitățile sociale și poate consolida reziliența în Republica Moldova.

Studiile empirice confirmă aceste teorii. O revizuire sistematică realizată de Gee analizează relația dintre implicarea civică și sănătatea mintală la tineri, identificând cinci teme cheie care arată cum participarea comunitară acționează ca un tampon împotriva stresului societal. Aceasta este relevantă pentru reziliență, deoarece implicarea civică nu doar consolidează rețelele sociale, ci și îmbunătățește bunăstarea individuală și colectivă [9]. De asemenea, studiul lui Barrett și Brunton-Smith explorează cum implicarea civică reduce fragmentarea socială în comunități multietnice,

oferind lecții pentru societăți asemănătoare cu cea din Republica Moldova, marcate de diversitate etnică [10].

Reziliența socială este teoretizată ca un proces dinamic, influențat de factori structurali (instituții, resurse economice) și agențiali (inițiative individuale, solidaritate). Un cadru fundamental este cel propus de Hall și Lamont, care definește reziliența ca interacțiunea dintre resurse individuale, comunitare și instituționale în fața adversităților [11]. Această perspectivă subliniază rolul participării de jos în sus în societăți post-tranziție, relevante pentru contextul Republicii Moldova.

În contextul crizelor recente, cum ar fi pandemia COVID-19, sociologi precum Lima au analizat cum inovațiile participative în guvernanța locală pot consolida reziliența, cu implicații globale. Autorul propune un model în care participarea civică reduce vulnerabilitățile sociale prin mobilizarea resurselor comunitare [8]. Un alt cadru influent este „teoria schimbării" propusă de van Breda, care poziționează implicarea comunitară ca o intervenție esențială pentru realizarea rezilienței, prin crearea de rețele de suport și împuternicire. Acest model integrează elemente din teoria sistemelor sociale, arătând cum participarea civică transformă vulnerabilitățile în resurse colective [4]. De asemenea, Aldrich și Meyer subliniază rolul capitalului social în reziliența post-dezastru, evidențiind cum rețelele comunitare facilitează recuperarea rapidă [12].

Teoriile recente din sociologia occidentală poziționează implicarea civică ca un catalizator esențial al rezilienței sociale, prin generarea de capital social, empatie și acțiune colectivă. Aceste perspective oferă o bază solidă pentru interpretarea datelor empirice din Republica Moldova, unde disparitățile regionale, economice și etnice modelează participarea civică. Prin integrarea acestor modele, analiza poate propune politici care să reducă vulnerabilitățile sociale și să consolideze reziliența, transformând implicarea civică într-un instrument de coeziune și adaptare într-un context de tranziție.

Analiza datelor cantitative oferă o imagine clară asupra nivelului de implicare civică în activități comunitare specifice – în acest caz, participarea la întruniri sau adunări la nivel local în ultimii trei ani. La nivel general, participarea la astfel de evenimente este relativ scăzută: peste 40% dintre respondenți declară că nu au participat deloc în ultimii trei ani, ceea ce sugerează o apatie civică destul de pronunțată. Doar aproximativ 18,5% participă frecvent sau foarte frecvent, în timp ce 22,2% o fac uneori (vezi *Tabelul 1*). Asta indică o societate unde implicarea comunitară nu reprezintă o normă cotidiană și este influențată de factori precum instabilitatea economică, migrația sau lipsa de încredere în instituțiile locale – aspecte pe care le vom dezvolta în articol. Interesant este faptul că 4% nu au știut sau le vine greu să răspundă, ceea ce ar putea reflecta o deconectare de la realitatea comunitară. Femeile par ceva mai active decât bărbații: 23,6% dintre ele participă uneori (față de 20,5% la bărbați), iar 9,6% foarte frecvent (față de doar 5,4%). Bărbații au un procent mai mare de participare rareori (18,1% față de 12,2%), dar și un pic mai mare de non-participare (41,4% față de 39,4%). Acest fapt ar putea fi legat de rolurile tradiționale de

gen în Moldova, unde femeile sunt adesea mai implicate în rețele sociale locale, cum ar fi cele legate de familie sau educație, contribuind astfel la reziliența comunitară prin conexiuni informale.

***Tabelul 1*. Frecvența participării respondenților la întruniri/adunări la nivel comunitar**

Deloc	40,3%
Rareori	15,0%
Uneori	22,2%
Frecvent	10,8%
Foarte frecvent	7,7%
Nu știu/îmi vine greu să răspund	4,0%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

Tinerii sub 29 de ani au un nivel decent de implicare foarte frecvent (8,9%), poate datorită accesului la rețele sociale sau inițiativelor online. În contrast, grupa 30-39 ani are cea mai mare rată de non-participare (51,8%), probabil din cauza presiunilor familiale și profesionale. Persoanele între 40-59 ani arată o implicare mai consistentă uneori (28,4% - 30,6%), iar cei peste 60 de ani au rate mai bune la participarea frecventă (16% la 65+), sugerând că pensionarii au mai mult timp pentru activități comunitare. Asta subliniază cum reziliența socială ar putea fi mai puternică în generațiile mature, care au trăit tranziții istorice și pun accent mai mare pe valorile colective.

Diferența dintre mediul rural și urban este izbitoare: în zonele rurale, doar 27,8% nu participă deloc, față de 55,7% în urban. Ruralii au rate mai mari la participarea uneori (27,4%), frecvent (12,7%) și foarte frecvent (10,8%), ceea ce reflectă probabil o cultură comunitară mai strânsă în sate, unde adunările sunt esențiale pentru rezolvarea problemelor locale (cum ar fi infrastructura sau agricultura). În urban, alienarea e mai mare, posibil din cauza individualismului sau a opțiunilor alternative de socializare.

Pe regiuni, Chișinăul iese în evidență negativ: 63,3% din respondenți menționând că nu participă deloc la întruniri la nivel comunitar. Nordul și Centrul țării arată o implicare mai bună, iar Sudul este undeva la mijloc. Asta sugerează inegalități regionale în reziliența socială, unde zonele periferice depind mai mult de implicarea locală pentru a compensa lipsa resurselor de la autoritățile centrale.

Respondenții cu studii înalte participă la adunări comunitare mai frecvent, față de cei cu nivel redus. Educația pare a stimula conștiința civică, contribuind la reziliență prin lideri mai informați. A nivel etnic etnie, moldovenii/românii au o distribuție medie, în timp ce găgăuzii ies în evidență cu 29,8% de participări uneori și 21,3% - frecvent. Acest fapt se datorează, posibil, unei identități comunitare pu-

ternice în regiunea autonomă. Rușii și ucrainenii au rate mai mari de non-participare (55,4% și 50%), ceea ce ar putea reflecta pe de o parte marginalizarea minorităților, iar pe de alta - preferința pentru rețele etnice proprii.

Economic, cei din straturi superioare participă mai mult (18,8% frecvent), iar cei săraci nu participă deloc la nivel de 56,8%. Deci, veniturile influențează participarea la adunările comunitare: cei care abia își permit strictul necesar au participare scăzută, în timp ce respondenții înstăriți sunt mai activi. Asta leagă implicarea civică de inegalități – reziliența socială e mai slabă în grupurile vulnerabile, unde supraviețuirea zilnică primează.

Angajații cu normă întreagă sunt mai implicați, comparativ cu pensionarii. Familiile cu copii arată o ușoară tendință spre implicare (ex: cei cu 3+ copii 48,9% uneori), sugerând că părinții se mobilizează pentru probleme școlare sau locale.

În ansamblu, implicarea civică prin participare la adunări comunitare este una modestă, cu variații care subliniază rolul factorilor socio-economici în consolidarea rezilienței. Zonele rurale și grupurile educate par a fi piloni mai solizi, ceea ce presupune că Republica Moldova ar trebui să pună accent pe inițiative care să stimuleze participarea în mediul urban, în special în rândul tinerilor, pentru a construi o societate mai rezistentă la șocuri.

În *Tabelul 2* se prezintă frecvența participării cetățenilor din Republica Moldova la evenimente culturale sau sociale organizate la nivel comunitar în ultimii trei ani, explorând activități mai puțin formale, care pot contribui la coeziunea și reziliența socială prin consolidarea legăturilor interpersonale și a identității comunitare. Deci, participarea la evenimente culturale/sociale este mai ridicată decât la întruniri comunitare: doar 26,7% declară că nu au participat deloc, comparativ cu 40,3% în cazul întrunirilor. Aproximativ 25,8% participă uneori, 15,5% frecvent și 10,8% foarte frecvent, ceea ce sugerează că aceste evenimente sunt mai atractive decât adunările administrative, probabil datorită caracterului lor recreativ sau simbolic (vezi *Tabelul 2*). Doar 3,1% nu știu sau le vine greu să răspundă, un procent ușor mai mic decât în *Tabelul 1*, indicând o mai mare familiaritate cu astfel de activități. Aceste date sugerează că evenimentele culturale pot juca un rol important în reziliența socială, oferind spații de interacțiune care întăresc solidaritatea și identitatea locală.

***Tabelul 2*. Frecvența participării respondenților la evenimente culturale/sociale organizate la nivel de comunitate**

Deloc	26,7%
Rareori	18,1%
Uneori	25,8%
Frecvent	15,5%
Foarte frecvent	10,8%
Nu știu/îmi vine greu să răspund	3,1%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

Repartizarea pe criterii sociodemografice la această întrebare demonstrează că femeile sunt mai implicate decât bărbații: 26,2% participă uneori (față de 25,4% la bărbați), 16,2% frecvent (față de 14,7%) și 13,8% foarte frecvent (față de doar 7,4%). Bărbații au un procent mai mare de non-participare (28,7% vs. 24,9%) și de participare rareori (20,9% vs. 15,6%). Această tendință confirmă observațiile din *Tabelul 1*, sugerând că femeile sunt mai active în activități care implică socializarea și cultura, contribuind astfel mai mult la coeziunea comunitară, un pilon al rezilienței sociale.

Tinerii sub 29 de ani sunt cei mai activi: doar 12,9% nu participă deloc, iar 32,3% participă uneori și 18,5% frecvent. Aceasta reflectă probabil atractivitatea evenimentelor culturale (festivaluri, concerte) pentru generațiile tinere, care pot fi mai conectate la rețelele sociale unde astfel de activități sunt promovate. În contrast, cei peste 65 de ani au cea mai mare rată de non-participare (39,9%), dar și un procent notabil de participare frecventă (18,8%), posibil datorită evenimentelor mai tradiționale. Grupa 60-64 ani iese în evidență cu 25,5% participare foarte frecventă, poate datorită timpului liber al pensionarilor. Grupa 30-39 ani rămâne cea mai puțin implicată (38,6% deloc), probabil din cauza responsabilităților familiale și profesionale. Aceste variații indică faptul că tinerii pot fi un motor al rezilienței sociale, dar eforturile de mobilizare trebuie să vizeze și alte grupe de vârstă.

Și aici participarea este mai mare în mediul rural (23,6% - deloc, 15,6% - foarte frecvent) decât în urban (30,4% - deloc, doar 4,9% - foarte frecvent). Satele par a avea o tradiție mai puternică de evenimente culturale, cum ar fi sărbătorile locale sau hramurile, care mobilizează comunitatea și întăresc solidaritatea. În mediul urban, individualismul sau oferta diversă (cinematografe, mall-uri) ar putea reduce interesul pentru evenimentele comunitare.

La nivel de regiuni, cona centrală a țării are cea mai mare participare (17,9% deloc, 30% uneori, 17,3% foarte frecvent), urmată de Nord (15,7% foarte frecvent). Chișinăul și Sudul au rate mai mari de non-participare (31,6% și 32,1%), dar Chișinăul compensează cu 17,6% de participări frecvente, probabil datorită accesului la evenimente culturale mai variate. Aceste diferențe sugerează că reziliența socială este mai puternică în regiunile rurale din Centru și Nord, unde evenimentele culturale se evidențiază mai mult ca un liant comunitar.

Respondenții cu studii superioare sunt mai implicați (15,8% frecvent, 15,3% foarte frecvent) decât cei cu studii reduse (11,5% frecvent, 12,1% foarte frecvent). Educația pare să stimuleze interesul pentru evenimente culturale, contribuind la reziliență prin crearea de lideri culturali în comunități. Vorbind de grupuri etnice, moldovenii/românii au o participare medie (26,9% uneori, 11,2% foarte frecvent), iar găgăuzii ies în evidență cu 46,8% uneori, reflectând o coeziune culturală puternică în comunitățile lor. Rușii și bulgarii au rate mari de non-participare (42,9% și 50%), ceea ce ar putea indica o integrare mai slabă în activitățile culturale locale.

Vorbind de criteriul socioeconomic, cei din straturi superioare participă mai mult (18,8% foarte frecvent), iar cei din straturi scăzute au 42,3% non-participare.

Similar, cei cu venituri suficiente sunt mai activi (25,1% frecvent), în timp ce cei cu venituri minime au doar menționat doar la nivel de 10,6% participarea frecventă. Aceste inegalități subliniază că accesul la resurse financiare facilitează participarea, un factor cheie pentru reziliența socială. Persoanele angajate în câmpul muncii sunt mai implicate (26,4% uneori, 12,8% foarte frecvent) decât neangajații (3,7% frecvent). Celibatarii sunt mai activi (22,4% deloc) decât cei divorțați/văduvi (31,5% deloc), probabil datorită flexibilității lor sociale. Deci, comparativ cu întrunirile comunitare, evenimentele culturale/sociale atrag o participare mai mare, mai ales în rural, printre tineri și cei educați. Aceste activități par a fi un liant mai eficient pentru coeziunea socială, contribuind la reziliența comunităților prin promovarea solidarității și identității culturale. Totuși, disparitățile urban-rural, economice și etnice indică nevoia de politici care să faciliteze accesul universal la astfel de evenimente.

Următorul tabel relevă frecvența participării respondenților la activități de caritate destinate sprijinirii persoanelor sau familiilor vulnerabile în ultimii trei ani. Spre deosebire de întrunirile comunitare (care implică decizii administrative) sau evenimentele culturale (care promovează coeziunea socială), activitățile de caritate reflectă solidaritatea și empatia față de cei defavorizați, fiind un indicator cheie al rezilienței sociale prin sprijinul reciproc. Deci, participarea la activități de caritate este moderată: 31,8% nu au participat deloc, 24,5% au participat rareori, 22,4% uneori, 10,3% frecvent și doar 4,5% foarte frecvent (vezi *Tabelul 3*). Procentul de non-participare este mai mic decât la întruniri comunitare (40,3%), dar mai mare decât la evenimente culturale (26,7%), sugerând că activitățile de caritate sunt mai puțin atractive decât cele culturale, dar mai accesibile decât adunările administrative. Un procent notabil, 6,5%, nu știu sau le vine greu să, ceea ce ar putea indica o lipsă de claritate privind ce înseamnă „activități de caritate" sau o reticență în a recunoaște non-participarea. Aceste date sugerează că solidaritatea activă față de grupurile vulnerabile există, dar este limitată, ceea ce poate afecta reziliența socială în contexte de criză.

***Tabelul 3*. Frecvența participării respondenților la activități de caritate pentru a ajuta persoane/familii vulnerabile**

Deloc	31,8%
Rareori	24,5%
Uneori	22,4%
Frecvent	10,3%
Foarte frecvent	4,5%
Nu știu/îmi vine greu să răspund	6,5%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

La această întrebare, de asemenea, femeile sunt semnificativ mai implicate decât bărbații: 25,2% participă uneori (față de 19,2%), 11,3% frecvent (față de 9,3%)

și 7,1% foarte frecvent (față de doar 1,6%). Bărbații au o rată mai mare de non-participare (37,6% vs. 26,7%). Această tendință confirmă observațiile anterioare: mai mult femeile par a fi piloni ai solidarității comunitare, probabil datorită rolurilor lor sociale tradiționale, care implică grija față de ceilalți. Acest fapt cu siguranță contribuie la reziliența socială prin crearea de rețele informale de sprijin.

Tinerii sub 29 de ani sunt relativ activi: 29,4% nu participă deloc, dar 14,1% participă frecvent și 4,8% foarte frecvent, posibil datorită inițiativelor promovate online sau prin ONG-uri. Grupa 30-39 ani rămâne cea mai puțin implicată (38,6% deloc), similar cu tabelele anterioare. Cei între 40-49 ani au cea mai mare participare uneori (32,2%), iar cei între 50-64 ani arată o tendință spre rareori (34,9% pentru 50-59 ani, 32,1% pentru 60-64 ani). Persoanele peste 65 de ani au o rată mare de non-participare (36,6%) și un procent foarte scăzut de participare foarte frecventă (0,5%), dar și cel mai mare procent de non-răspunsuri (13,6%), posibil din cauza izolării sau lipsei accesului la astfel de activități. Tinerii și adulții de vârstă mijlocie par a fi vectori ai solidarității. Pe de o parte, reziliența socială ar putea fi slăbită de dezangajarea pensionarilor, dar pe de altă parte, majoritatea lor duc un nivel scăzut de trai, ei singuri fiind din grupurile social vulnerabile care necesită suport.

Și la acest capitol respondenții din mediul rural domină clar: doar 23,6% nu participă deloc, față de 41,8% în urban, iar 13,4% participă frecvent și 5,7% foarte frecvent (față de 6,5% și 3% în urban). Aceasta reflectă solidaritatea mai puternică în sate, unde nevoile vulnerabililor sunt mai vizibile și rețelele comunitare mai strânse. Pe regiuni, Centrul are cea mai mare participare (31,7% uneori, 14,1% frecvent), urmat de Nord (10,1% foarte frecvent). Chișinăul (48,2% deloc) și Sudul (43,1% deloc) sunt mai puțin implicate, sugerând o deconectare urbană și o fragmentare regională. Aceste diferențe indică o reziliență socială mai robustă în Centru și Nord, unde solidaritatea locală compensează resursele limitate.

Respondenții cu studii superioare sunt mai implicați (12,5% frecvent, 9,1% foarte frecvent) decât cei cu studii medii (9,3% frecvent, 1,9% foarte frecvent) sau studii reduse (9,6% frecvent). Educația stimulează conștiința socială, contribuind la reziliență prin lideri empatici. Moldovenii/românii au o participare medie (23,9% uneori, 10,5% frecvent), dar bulgarii au cea mai mare non-participare (69%), urmați de găgăuzi (44,7%) și ucraineni (41,2%). Ucrainenii ies în evidență cu 23,5% de participare frecventă, posibil datorită solidarității în contextul crizelor regionale. Aceste variații sugerează bariere de integrare pentru minorități, care pot slăbi coeziunea socială.

Din punct de vedere socioeconomic, respondenții din straturi superioare participă mai mult (15,6% frecvent, 10,4% foarte frecvent), în timp ce cei din straturi scăzute au 50,5% non-participare. Similar, cei cu venituri suficiente pentru bunuri scumpe sunt mai activi (10,3% frecvent), iar cei care nu-și permit strictul necesar au doar 8,1% frecvent. Inegalitățile economice limitează solidaritatea, afectând reziliența socială în grupurile vulnerabile.

Respondenții angajații în câmpul munci sunt mai implicați în activități de caritate (11,1% frecvent, 5,2% foarte frecvent) decât pensionarii (7,8% frecvent) sau

neangajații (10,2% frecvent). Familiile cu copii, în special cu 3+ copii, au o participare notabilă (17% frecvent), sugerând că responsabilitățile parentale motivează solidaritatea. Celibatarii participă rareori (32,4%), iar divorțații/văduvii au o rată mare de non-răspunsuri (12,8%), indicând o posibilă izolare socială.

Deci, activitățile de caritate întâmpină o participare mai scăzută decât evenimentele culturale, dar mai mare decât întrunirile comunitare, sugerând că solidaritatea activă este mai puțin frecventă decât socializarea culturală. Mediul rural, zona Centru și Nord a țării, tinerii și respondenții mai educați sunt piloni ai acestei implicări, cu toate că inegalitățile economice și regionale limitează impactul asupra rezilienței sociale.

În următorul tabel este prezentată frecvența participării cetățenilor din Republica Moldova la activități voluntare organizate de biserica din care fac parte, în ultimii trei ani. Spre deosebire de alte tipuri de întruniri și activități, acestea sunt strâns legate de dimensiunea religioasă, care joacă un rol semnificativ în societatea moldovenească. Participarea la activități voluntare organizate de biserică este printre cele mai scăzute dintre toate tipurile de activități analizate: 47,2% dintre respondenți menționând că nu au participat deloc, 17,7% au participat rareori, 16,7% uneori, 6,1% frecvent și doar 5% foarte frecvent (vezi *Tabelul 4*). Procentul ridicat de non-participare sugerează că, deși religia este importantă în Republica Moldova, implicarea activă în activități voluntare religioase nu este o practică larg răspândită. Procentul de 7,2% de non-răspunsuri este este unul foarte înalt, ceea ce poate indica fie o reticență în a răspunde, fie o lipsă de apartenență la o biserică. Aceasta sugerează că biserica, deși un pilon cultural, are un impact limitat în mobilizarea civică pentru voluntariat, afectând astfel contribuția sa la reziliența socială.

***Tabelul 4*. Frecvența participării respondenților la activități voluntare organizate de biserica din care faceți parte**

Deloc	47,2%
Rareori	17,7%
Uneori	16,7%
Frecvent	6,1%
Foarte frecvent	5,0%
Nu știu/îmi vine greu să răspund	7,2%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

Femeile sunt mai implicate decât bărbații: 18,8% participă uneori (față de 14,3%), 5,8% frecvent (față de 6,4%) și 7,1% foarte frecvent (față de doar 2,7%). Bărbații au o rată mai mare de non-participare (51,9% vs. 43,1%). Această tendință confirmă rolul femeilor ca piloni ai solidarității comunitare și în contexte religioase, contribuind la reziliența socială prin întărirea rețelelor de sprijin bazate pe credință.

Tinerii sub 29 de ani au o participare moderată (21% uneori, 4,4% frecvent), dar și o rată mare de non-răspunsuri (9,3%), sugerând o conexiune mai slabă cu biserica în comparație cu generațiile mai în vârstă. Grupul de 30-39 ani are cea mai mare non-participare (53,6%), dar și 8,4% de participare foarte frecventă, ceea ce poate indica o polarizare: fie dezinteres, fie implicare profundă în comunități religioase. Cei între 60-64 ani sunt printre cei mai activi, în timp ce cei peste 65 de ani au 50,2% non-participare și doar 0,9% participă foarte frecvent, probabil din cauza limitărilor fizice sau a izolării. Aceste variații sugerează că reziliența socială bazată pe voluntariat religios este mai slabă în rândul tinerilor și vârstnicilor.

Voluntariatul religios este mai prezent în mediul rural: doar 34% nu participă deloc, față de 63,5% în urban, iar 8,3% participă frecvent și 7,4% foarte frecvent (față de 3,2% și 2,1% în urban). Biserica pare a avea un rol mai puternic în sate, unde comunitățile religioase sunt mai strânse și adesea organizează activități sociale. La nivel regional, Chișinăul are cea mai mare non-participare (75,7% deloc), reflectând un grad ridicat de secularizare sau individualism urban. Nordul (12% foarte frecvent) și Centrul (9,8% frecvent) sunt mai active, în timp ce Sudul are 49,2% non-participare. Aceste diferențe subliniază o reziliență socială mai puternică în rural și în regiunile Centru și Nord, unde biserica joacă un rol de liant comunitar.

Respondenții cu studii superioare au indicat că participă frecvent (4,9%) decât cei cu studii reduse (5,7%), dar au o rată mai mare de participare foarte frecventă (6,5% vs. 7%). Acest lucru sugerează că educația nu inhibă neapărat implicarea religioasă, dar o canalizează diferit. Moldovenii/românii au o participare medie (17,8% uneori, 7,2% frecvent), dar ucrainenii ies în evidență cu 22,1% foarte frecvent, posibil datorită solidarității religioase în contextul crizelor regionale. Rușii, găgăuzii și bulgarii au rate mari de non-participare (69,6%, 68,1%, 66,7%), indicând o integrare slabă în activitățile religioase locale. Respondenții din straturi superioare participă mai mult (10,9% frecvent, 7,3% foarte frecvent), în timp ce cei din straturi scăzute au 55,9% non-participare. Similar, cei cu venituri minime au 55,3% non-participare, iar cei cu venituri decente sunt mai activi (28,6% uneori). Angajații participă mai mult (7,1% frecvent, 5,6% foarte frecvent) decât neangajații (0,9% frecvent) sau pensionarii (4,9% frecvent). Familiile cu copii, în special cu 3+ copii, au o participare notabilă (14,9% frecvent), sugerând că responsabilitățile parentale pot motiva implicarea religioasă.

Deci, participarea la activități voluntare religioase este printre cele mai scăzute forme de implicare civică analizate, cu o non-participare dominantă, mai ales mun. Chișinău și în mediul urban pe țară. Ruralul, femeile, ucrainenii și cei din straturi superioare sunt mai implicați, dar impactul bisericii asupra rezilienței sociale este limitat de secularizarea urbană și inegalitățile economice.

În *Tabelul 5* se prezintă frecvența participării respondenților la activități voluntare organizate de organizații obștești, lideri comunitari sau asociații de părinți în ultimii trei ani. Aceste activități reflectă o formă de implicare civică mai formală, adesea legată de inițiative structurate, cum ar fi proiecte comunitare sau educaționale,

și sunt esențiale pentru consolidarea rezilienței sociale prin mobilizarea organizată a cetățenilor. Participarea la activități voluntare organizate de organizații obștești, lideri comunitari sau asociații de părinți este extrem de scăzută: 51,6% menționând că nu au participat deloc, 15,4% au participat rareori, 15,1% uneori, 4,7% frecvent și doar 3,2% foarte frecvent (vezi *Tabelul 5*). Aceasta este cea mai mare rată de non-participare dintre toate activitățile analizate, depășind chiar și voluntariatul religios (47,2%). Procentul de 10,1% de non-răspunsuri este, de asemenea, cel mai ridicat, sugerând o lipsă de familiaritate cu aceste organizații sau o percepție vagă asupra activităților lor.

***Tabelul 5*. Frecvența participării respondenților la activități voluntare organizate de organizații obștești/lideri comunitari/asociații de părinți**

Deloc	51,6%
Rareori	15,4%
Uneori	15,1%
Frecvent	4,7%
Foarte frecvent	3,2%
Nu știu/îmi vine greu să răspund	10,1%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

Se atestă faptul că această întrebare la fel ca la toate de mai sus, femeile sunt mai implicate decât bărbații: 17,8% participă uneori (față de 12%), 5,8% frecvent (față de 3,4%) și 4% foarte frecvent (față de 2,2%). Bărbații au o rată mai mare de non-participare (54,8% vs. 48,7%). Tinerii sub 29 de ani sunt relativ activi (14,1% uneori, 6,5% foarte frecvent), probabil datorită accesului la ONG-uri sau inițiative educaționale. Grupul de 30-39 ani are o participare notabilă uneori (22,3%), dar și 52,4% non-participare, reflectând presiunile familiale. Respondenții cu vârsta de peste 65 de ani au cea mai mare rată de non-participare (60,1%), indicând o izolare sau lipsă de acces la astfel de activități. Grupa 60-64 ani are, de asemenea, un procent mare de non-răspunsuri (20,8%), sugerând o deconectare de la aceste activități. Tinerii și adulții de vârstă mijlocie sunt vectori ai rezilienței, dar implicarea scăzută a vârstnicilor limitează impactul. Și aici mediul rural este mai implicat: doar 45,7% nu participă deloc, față de 58,7% în urban, iar 6,2% participă frecvent (față de 2,9%). Centrul excelează (22,5% uneori, 7,5% frecvent), urmat de Nord (4,5% foarte frecvent). Chișinăul are 64,5% non-participare și doar 1% foarte frecvent, reflectând o deconectare urbană, posibil datorită individualismului sau lipsei de încredere în organizațiile obștești. Sudul are, de asemenea, o participare scăzută (57,3% deloc). Aceste diferențe sugerează că reziliența socială bazată pe structuri formale este mai puternică în rural și în Centru, unde liderii locali și asociațiile sunt mai active. Respondenții cu studii superioare participă mai mult (7,3% frec-

vent, 4,2% foarte frecvent) decât cei cu studii medii (3,7% frecvent) sau reduse (2,5% frecvent). Educația stimulează implicarea în structuri formale, contribuind la reziliența socială prin lideri informați. Respondenții din straturi superioare participă mai mult (6,8% frecvent, 6,3% foarte frecvent), în timp ce cei din straturi scăzute au 65,8% non-participare. Cei cu venituri minime au 60,2% non-participare, iar cei cu venituri decente sunt mai activi (8,4% frecvent). Inegalitățile economice limitează accesul, afectând reziliența socială. Angajații sunt mai implicați decât pensionarii sau neangajații. Familiile cu copii au o participare mai mare, probabil datorită asociațiilor de părinți. Divorțații/văduvii au 60,3% non-participare, indicând și la acest compartiment o izolare socială.

Vom menționa aici că activitățile voluntare organizate de ONG-uri, lideri comunitari sau asociații de părinți au cea mai scăzută participare, reflectând o slabă încredere sau vizibilitate a acestor structuri. Mediul rural, Centrul, tinerii, femeile și cei educați sunt mai implicați, dar non-participarea predomină în mediul urban, în mun. Chișinău și printre minorități, ceea ce limitează impactul asupra rezilienței sociale.

Tabelul cu care vom conchide analiza datelor empirice la această temă reprezintă un element pivotal în analiza rolului implicării civice în consolidarea rezilienței sociale în Republica Moldova, deoarece trece de la măsurarea participării active la evaluarea percepțiilor subiective asupra capacității de reziliență. *Tabelul 6* explorează nivelul de siguranță a respondenților că infrastructura critică (cum ar fi rețelele de energie, transport, sănătate sau apă) ar putea fi restabilită într-un termen rezonabil în cazul dezastrelor naturale – un indicator cheie al rezilienței sociale, definită ca adaptabilitatea comunităților la șocuri externe. Datele ne permit să verificăm dacă asupra încrederii în instituții și resurse colective, legându-se direct de implicarea civică: regiunile sau grupurile cu participare civică mai mare tind să aibă percepții mai optimiste, sugerând că solidaritatea activă poate amplifica reziliența percepută. La nivel agregat, percepția asupra rezilienței infrastructurii este predominant negativă și marcată de incertitudine. 58,1% dintre respondenți sunt nesiguri (22,6% "deloc sigur/ă" + 35,5% "mai curând nu sunt sigur/ă"), indicând o lipsă de încredere în capacitatea instituțiilor locale și naționale de a gestiona dezastre naturale. Doar 22,8% sunt siguri (19,7% "mai curând sunt sigur/ă" + 3,1% "pe deplin sigur/ă"), un procent foarte scăzut care reflectă vulnerabilități structurale, cum ar fi infrastructura învechită și resurse limitate, așa cum este evidențiat și în raportul World Bank "Moldova's Vulnerability to Natural Disasters and Climate Risks", care notează că țara este expusă la riscuri înalte de secetă și inundații, exacerbate de schimbările climatice [13]. Un procent semnificativ, 19,2%, au spus că "nu știu", sugerând o deconectare de la informațiile despre planuri de urgență sau o lipsă de conștientizare, posibil legată de implicarea civică scăzută observată în tabelele anterioare (vezi *Tabelul 6*).

***Tabelul 6*. Măsura în care respondenții sunt siguri că în cazul unor dezastre naturale, infrastructura critică a localității va putea fi restabilită într-un termen rezonabil**

Deloc sigur/ă	22,6%
Mai curând nu sunt sigur/ă	35,5%
Mai curând sunt sigur/ă	19,7%
Pe deplin sigur/ă	3,1%
Nu știu	19,2%

Sursa: Tabel realizat de autor în baza rezultatelor cercetării cantitative realizate de către Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM în luna aprilie, 2025. N = 1173 r.

Distribuția pe diferite grupuri sociodemografice indică o reziliență socială fragilă, unde lipsa de încredere poate împiedica mobilizarea colectivă în crize. Raportul UNDP din Moldova (2024) confirmă că vulnerabilitățile climatice afectează disproporționat grupurile sărace și rurale, reducând reziliența generală [14]. La acest capitol femeile sunt ușor mai pesimiste: 23,8% "deloc sigur/ă" (21,2% la bărbați) și 37,1% "mai curând nu" (33,6% la bărbați). Totuși, bărbații au un procent mai mare de non răspunsuri (21,1% vs. 17,5%). Aceasta se leagă de expunerea mai mare a femeilor la vulnerabilități familiale în dezastre, care subliniază impactul disproporționat asupra femeilor din zone rurale.

Tinerii sub 29 de ani sunt cei mai optimiști: 23% "mai curând sunt sigur/ă" și 4% "pe deplin sigur/ă", cu doar 19,4% "deloc sigur/ă". Grupa 60-64 ani este cea mai pesimistă (31,1% "deloc sigur/ă"), cu 20,8% "nu știu", reflectând izolarea observată în tabelele anterioare. 38,5% din vârstnicii de peste 65 de ani au răspuns "mai curând nu", și doar 0,9% dintre aceștia sunt pe deplin siguri în capacitatea administrației locale de a face față crizelor. Deci, generațiile tinere, mai implicate civic, au percepții puțin mai pozitive.

Locuitorii din mediul rural sunt mai optimiști (18,1% "deloc sigur/ă" față de 28,1% în mediul urban; 18,7% "mai curând sunt sigur/ă" față de 20,9%). Aceasta se aliniază cu implicarea civică mai mare în mediul rural, unde solidaritatea comunitară compensează lipsa resurselor instituționale, conform raportului Băncii Mondiale "Strengthening Moldova's Disaster Risk Management" [15]. Respondenții din Chișinău sunt mai pesimiști (34,2% "deloc sigur/ă", 26,5% "mai curând nu"), reflectând deconectarea civică observată (ex. 75,7% non-participare la voluntariat religios). Sudul este extrem de nesigur (50% "mai curând nu", doar 17,9% "mai curând sunt sigur/ă"), posibil datorită expunerii la inundații. Centrul este cel mai optimist (27,7% "mai curând sunt sigur/ă", 4,3% "pe deplin sigur/ă"), legat de implicarea civică ridicată (ex. 17,3% foarte frecvent la evenimente culturale). Deci, regiunile cu implicare civică mai mare (Centru, Nord) au percepții mai bune față de capacitățile administrației de a face față provocărilor.

Respondenții cu studii reduse au menționat în proporție de 21,7% - "deloc sigur/ă" și 32,5% indicând prin non-răspuns lipsa de informare. Cei cu studii superioare sunt mai pesimiști (39,7% "mai curând nu"), și doar 14% de non-răspunsuri, reflectând conștientizarea riscurilor. Aici se vede corelația cu implicarea civică mai mare a persoanelor cu educație sporită. Moldovenii/românii au o distribuție medie (20,1% "deloc sigur/ă"), dar găgăuzii (44,7%) și rușii (39,3%) sunt foarte pesimiști, fapt legat și de implicarea civică scăzută (ex. 78,6% non-participare la ONG-uri pentru respondenții de etnie rusă). Ucrainenii au menționat în proporție de 44,1% "mai curând nu", dar 4,4% "pe deplin sigur/ă". Bulgarii sunt extrem de nesiguri (31% "deloc" + 54,8% "mai curând nu"), reflectând marginalizarea lor. Respondenții cu venituri insuficiente sunt foarte pesimiști (34,1% "deloc sigur/ă", 35,8% "nu știu"), iar cei din straturi scăzute - 55% nu sunt deloc siguri. Cei mai înstăriți sunt mai optimiști (35,5% - mai curând sunt siguri).

Deci, se atestă o percepție general negativă a rezilienței infrastructurii, cu 58,1% nesiguri, ceea ce indică o reziliență socială slabă, agravată de inegalități. Corelațiile cu datele precedente arată că implicarea civică mai mare (ex. în rural, Centru, Nord, printre tineri și educați) sunt legate cu percepții mai optimiste, or participarea amplifică eficacitatea colectivă.

Analiza datelor oferă o imagine detaliată asupra nivelului și naturii implicării civice în Republica Moldova, evidențiind modul în care aceasta contribuie la reziliența socială – capacitatea comunităților de a face față crizelor, de a se adapta și de a se reconstrui. Implicarea civică, exprimată prin participarea la întruniri comunitare, evenimente culturale, activități de caritate, voluntariat religios și activități organizate de ONG-uri, lideri comunitari sau asociații de părinți, reflectă grade diferite de solidaritate, încredere și coeziune socială. Aceste concluzii sintetizează principalele tendințe și implicațiile lor pentru consolidarea rezilienței sociale, oferind totodată o bază pentru recomandări de politici.

Datele indică o implicare civică general scăzută în Republica Moldova, cu rate mari de non-participare în toate cele cinci tipuri de activități:

- Evenimentele culturale și sociale sunt cele mai atractive (26,7% non-participare, 26,3% participare frecventă sau foarte frecventă), datorită caracterului lor recreativ și accesibilității, contribuind semnificativ la coeziunea socială prin promovarea identității și solidarității.
- Activitățile de caritate au o participare moderată (31,8% non-participare, 14,8% frecvent sau foarte frecvent), reflectând solidaritatea față de grupurile vulnerabile, un factor cheie în reziliența socială, mai ales în contexte de criză.
- Întrunirile comunitare au o participare mai scăzută (40,3% non-participare, 18,5% frecvent sau foarte frecvent), fiind adesea percepute ca administrative și mai puțin atractive, dar esențiale pentru luarea deciziilor colective.
- Voluntariatul religios (47,2% non-participare, 11,1% frecvent sau foarte frecvent) și activitățile organizate de ONG-uri/lideri comunitari/asociații de

părinți (51,6% non-participare, 7,9% frecvent sau foarte frecvent) au cea mai slabă participare, sugerând o vizibilitate redusă a acestora.

Aceste variații indică o preferință pentru activități informale și culturale, care facilitează interacțiunile sociale, față de cele formale sau structurate, care necesită angajament pe termen lung. Reziliența socială este astfel mai bine susținută de activități care creează conexiuni emoționale și culturale, dar slab susținută de structuri instituționale, ceea ce limitează capacitatea de mobilizare organizată în fața crizelor.

Analiza relevă disparități semnificative în funcție de gen, vârstă, mediu de reședință, regiune, educație, etnie și statut economic:

- Femeile sunt constant mai implicate decât bărbații în toate tipurile de activități (ex. 13,8% foarte frecvent la evenimente culturale vs. 7,4% pentru bărbați; 7,1% foarte frecvent la caritate vs. 1,6%). Ele joacă un rol central în solidaritatea comunitară, participând activ în rețele sociale informale și formale.
- Tinerii sub 29 de ani sunt mai activi în evenimente culturale și de caritate, dar mai puțin în voluntariat religios și ONG-uri. Grupa de 30-39 ani este cea mai dezangajată (ex. 51,8% non-participare la întruniri). Vârstnicii peste 65 de ani au rate mari de non-participare (ex. 60,1% la ONG-uri) și un procent ridicat de non-răspunsuri (ex. 20,8% la ONG-uri), indicând izolare sau lipsă de acces.
- Mediul rural domină în toate activitățile (ex. 15,6% foarte frecvent la evenimente culturale vs. 4,9% în urban; 7,4% foarte frecvent la voluntariat religios vs. 2,1%). Satele au o solidaritate mai puternică, bazată pe rețele comunitare și tradiții, ceea ce întărește reziliența locală. Mediul urban, în special Chișinăul, este marcat de individualism și dezangajare (ex. 75,7% non-participare la voluntariat religios).
- Centrul și Nordul țării sunt cele mai active (ex. 17,3% foarte frecvent la evenimente culturale în Centru, 12% foarte frecvent la voluntariat religios în Nord), datorită tradițiilor comunitare și necesității de cooperare. Chișinăul și Sudul au rate mari de non-participare (ex. 64,5% la ONG-uri în Chișinău), reflectând fragmentarea urbană și regională.
- Respondenții cu studii superioare participă mai activ (ex. 15,3% foarte frecvent la evenimente culturale, 7,3% frecvent la ONG-uri), contribuind la reziliență prin lideri informați. Cei cu studii reduse sunt mai puțin implicați.
- Moldovenii/românii au o participare medie, dar găgăuzii (46,8% uneori la evenimente culturale) și ucrainenii (22,1% foarte frecvent la voluntariat religios) sunt mai implicați în anumite activități, reflectând solidaritatea etnică. Rușii și bulgarii au rate mari de non-participare (ex. 78,6% și 71,4% la ONG-uri), ceea ce reflectă anumite bariere de integrare.
- Respondenții din straturi superioare și cu venituri decente participă mai mult (ex. 18,8% foarte frecvent la evenimente culturale), în timp ce cei săraci au

rate mari de non-participare (ex. 65,8% la ONG-uri). Inegalitățile economice reduc accesul la implicare civică, afectând reziliența socială.

Implicarea civică contribuie la reziliența socială prin crearea de rețele de solidaritate, încredere și identitate comună, care permit comunităților să facă față crizelor (economice, sociale sau geopolitice). Evenimentele culturale sunt cele mai eficiente, promovând coeziunea prin interacțiuni informale. Activitățile de caritate întăresc solidaritatea față de vulnerabili, esențială în contexte de criză. Întrunirile comunitare facilitează deciziile colective, dar atractivitatea lor scăzută limitează impactul. Voluntariatul religios și activitățile ONG-urilor, deși importante, sunt slab reprezentate, reflectând o încredere scăzută în instituții și o vizibilitate redusă a structurilor formale.

Mediul rural, zonele Centru și Nord ale țării, femeile, tinerii și cei educați sunt piloni ai rezilienței, datorită solidarității locale și accesului la educație. Totuși, dezangajarea urbană, în special în Chișinău, izolarea vârstnicilor, barierele de integrare pentru minorități (ruși, bulgari) și inegalitățile economice fragmentează societatea, reducând capacitatea de mobilizare colectivă.

Drept bariere și provocări putem menționa inegalitățile economice. Grupurile vulnerabile economic (ex. 60,2% non-participare la ONG-uri) au acces limitat la activități civice, din cauza lipsei resurselor sau a priorității supraviețuirii zilnice. Chișinăul și zonele urbane sunt marcate de individualism și lipsă de încredere în instituții, ceea ce slăbește coeziunea socială. Rușii și bulgarii sunt slab implicați, probabil din cauza barierelor lingvistice, culturale sau a marginalizării. ONG-urile și liderii comunitari au o participare minimă, reflectând o lipsă de încredere sau conștientizare a rolului lor. Vârstnicii de peste 65 de ani sunt dezangajați și adesea izolați, contribuția lor la reziliența comunitară fiind limitată.

Pentru a spori reziliența socială prin implicare civică, sunt necesare politici și inițiative specifice. De aceea, venim cu următoarele recomandări:

- Sunt necesare investițiile în festivaluri, concerte și evenimente locale, accesibile financiar, care pot atrage tinerii, consolidând identitatea comunitară.
- Implementarea unor programe care reduc barierele economice (ex. subvenții pentru transport, promovarea culturii donațiilor) pot încuraja solidaritatea față de vulnerabili, mai ales în mediul urban și în zona de sud a țării.
- Desfășurarea unor campanii de informare și transparentizarea reală a finanțării și eficienței proiectelor comunitare pot spori încrederea în organizațiile obștești, atrăgând tinerii și minoritățile.
- Bisericile din mediul rural pot fi parteneri în mobilizarea voluntariatului, dar trebuie să devină mai incluzive pentru tineri și minorități.
- Implementarea unor programe de sprijin financiar și educațional pentru grupurile vulnerabile pot facilita participarea lor civică.
- Desfășurarea unor inițiative culturale și educaționale bilingve vor încuraja participarea rușilor, bulgarilor, a altor grupuri etnice, reducând fragmentarea.

Implicarea civică în Republica Moldova ar trebui să devină un motor esențial al rezilienței sociale, dar nivelul său scăzut și disparitățile socio-demografice și regionale îi limitează impactul. Cu toate că evenimentele culturale și caritatea sunt forme eficiente de participare civică, întrunirile comunitare, voluntariatul religios și activitățile ONG-urilor au nevoie de o promovare mai mare. Prin politici incluzive, educație și reducerea inegalităților, guvernarea și societatea civilă din Republica Moldova poate transforma implicarea civică într-o punte către o societate mai rezistentă și mai unită, capabilă să facă față provocărilor contemporane.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Hewlett K. et al, Practising Resilience: Lived experience, agency and responses to the cost-of-living crisis, în Social Policy & Administration Volume 59, Issue 2: Special Issue: Cost of Living Crisis, Wiley, 2025
2. Ungar, M. Et al, The Mediating Role of Resilience and Living in Care on Psychosocial Outcomes în Research on Social Work Practice 34(1), 2023, DOI:10.1177/10497315231209490
3. Putnam, R. D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York, NY: Simon & Schuster. 2000
4. Breda, A. D. *A Critical Review of Resilience Theory and Its Relevance for Social Work*. Social Work/Maatskaplike Werk, 54(1), 1–18. 2018 https://doi.org/10.15270/54-1-611
5. Curran, M. A., & Randall, A. K. How relationship science can benefit from the lens of intersectionality. Journal of Social and Personal Relationships, 40(4), 639–653. 2023. https://doi.org/10.1177/02654075231154322
6. Sherrieb, K. et al Measuring Capacities for Community Resilience în Social Indicators Research Volume 99, pages 227–247, 2010, https://www.researchgate.net/profile/Kathleen-Sherrieb/publication/226732284_Measuring_Capacities_for_Community_Resilience/links/0c960537f587f0a5ae000000/Measuring-Capacities-for-Community-Resilience.pdf accesat la 20.08.2025
7. Berkes, F., Ross, H. Community resilience: toward an integrated approach în Society & Natural Resources, (26) 2013, https://doi.org/10.1080/08941920.2012.736605
8. Lima, V., "Strengthening Participatory Governance Through Resilience and Tech-Enabled Democratic Innovations", Journal of Deliberative Democracy 21(1). 2025. doi: https://doi.org/10.16997/jdd.1613
9. Gee, G. C., et al., Civic Engagement and Mental Health Among Youth: A Systematic Review, American Journal of Public Health, 2024
10. Barrett, M., & Brunton-Smith, I., Civic Engagement and Social Cohesion in Diverse Communities, Social Forces, 2021
11. Hall, P. A., & Lamont, M. (Eds.). Social resilience in the neolibe-

ral era. Cambridge University Press. 2013. https://doi.org/10.1017/CBO9781139542425
12. Aldrich, D. P., Meyer, M. A., Social Capital and Community Resilience, American Behavioral Scientist, 2021
13. World Bank, Moldova's Vulnerability to Natural Disasters and Climate Risks, 2021 https://share.google/gIetJVQdNVV8qaJT7 accesat la 25.08.2025
14. UNDP "Climate Change and Vulnerable Groups in Moldova",2025, https://www.undp.org/moldova/publications/climate-change-and-vulnerable-groups-moldova-impacts-risks-and-adaptation-measures accesat la 25.08.2025
15. The World Bank Strengthening Moldova's Disaster Risk Management and Resilience Project https://share.google/m380ONwvNe21Icwp5 accesat la 25.08.2025